

Un brașovean în viltoarea evenimentelor din anii primului război mondial

OLIVER VELESCU

În ultima pagină a cunoscutului său roman, eroul lui Erich Maria Remarque, moare într-o zi când comunicatul Marelui Stat Major anunță că pe „Frontul de Vest, nimic nou”. Ne-am adus aminte de acest episod, meditănd asupra participării individuale la ceea ce se cheamă „evenimente istorice”. Ea este povestea, sau istoria particulară a fiecărui individ care, cu trecerea timpului se transformă în tradiția unei colectivități, sau a unei familii. În felul acesta sînt reținute amănunte privitoare la o bătălie, sau la o adunare publică etc. Trecute cu vederea de cercetători, dar des folosite în literatura de evocare istorică, asemenea mărturii completează și dau „culoare” evenimentelor istorice. De altfel, în literatura de specialitate se discută despre semnificația unor astfel de întâmplări minore, despre rezonanța sau amplitudinea lor, tocmai în ideea separării faptului divers de cel istoric. Se pune însă întrebarea în ce măsură asemenea „fapte diverse” petrecute în viltoarea unor mari evenimente istorice au sau nu vreo semnificație, chiar dacă sînt determinate de acestea? Dar, atunci cînd participarea individuală este conștientă și se face în numele unui ideal, ea capătă valoare de simbol, demonstrînd forța penetrantă a aceluia crez. Un asemenea exemplu îl avem în persoana meșterului curelar Vasile Muscalu din Brașov, pe care încercăm să-l scoatem din anonim.

Convins de trebuința unirii românilor, brașoveanul nostru se implică în evenimente. Își sacrifică tihna și confortul pe care i-o conferă poziția lui socială, onorabilă de meseriaș și își periclitează averea pentru a participa după puterile și priceperea sa la realizarea idealului comun tuturor, acela al României Mari.

La Arhivele Statului din București, în fondul Ministerului Industriei și Comerțului, se păstrează cîteva sute de dosare întocmite în anii 1919—1920 pentru acordarea de credite în vederea refacerii atelierelor meșteșugărești devastate de inamic în timpul ocupației, patronii fiind fie pe front, fie în refugiu în Moldova. În acest scop, prin Decretul Lege nr. 93 din 12 ianuarie 1919, s-a înființat Casa de Credit pentru Refacerea Micii Industriei, la care au apelat întreprinzători și meseriași, împrumuturile acordate variînd între 5 000 și 50 000 lei. Dosarele întocmite în vederea acordării creditelor cuprind date privitoare la atelierelor respective. Din actele fiecărui dosar rezultă că au fost confiscate de inamic utilaje, materie primă și produse finite, iar de multe ori ceea ce nu s-a putut transporta a fost distrus.

Aceste dosare — deși fiecare din ele prezintă cîte un caz particular — sînt în ansamblul lor un izvor prețios pentru descifrarea ideii de continuitate a activității productive, de contribuție individuală și voluntară la refacerea economiei distruse de război. În același timp, cererile reflectă dorința de înnoire tehnologică, motivația principală a solicitanților de credite. Se întrezărește, fără a fi anume declarat, patriotismul meseriașilor români, exprimat tocmai în această idee, o repetăm, de continuitate, de la lupta cu arma în mînă la efortul general de întărire economică a țării.

În redactarea cererilor, în afara datelor tehnice, se regăsesc fraze declarative privind felul cum intenționează petiționarii a se folosi de creditul cerut. Referatele specialiștilor din minister conțin date despre veridicitatea cererii, renumele și probitatea meseriașului, averea cu care se garanta împrumutul.

Între aceste dosare, fiecare un crîmpei de viață, o mică tragedie în cea mare și comună a războiului, se păstrează și cererea lui Vasile Muscalu, meșter curelar, din Brașov. Conținutul ei lasă să se întrevadă una din laturile mentalului colectiv caracteristic mediului meșteșugăresc românesc din Brașov, din care provenea și Vasile Muscalu. Comportamentul lui este o ilustrare a unei anume atitudini comune de atașament afectiv la idealul realizării unității naționale a acestei importante categorii sociale orășenești pe care o reprezintă meseriașii. Crîmpeul de viață cuprins în petiția lui Vasile Muscalu, cu toate avatururile ei, nu exprimă altceva decît o concretizare a modului de gîndire sus amintit. Iar felul său propriu de manifestare nu poate fi definit altfel decît prin cuvîntul patriotism.

Din istoriografie se știe că eliberarea Brașovului s-a produs la numai 35 de ore după intrarea României, la 15 august 1916, în Războiul de Întregire. Armata română a fost întîmpinată cu un cuvînt de bun venit rostit de viceprimarul P. Fabritius și de doctorul G. Baiculescu. Acesta, între altele, adresîndu-se oștirii și ofițerilor comandați, a spus că este autorizat „să binecuvînteze venirea armatei române cu toată căldura în numele populației săsești și maghiare care locuiește cu noi împreună în acest oraș”. Dar, în condițiile cunoscute ale contraofensivei generalului Falkenhayn, Brașovul este evacuat la 25 septembrie 1916 (st.v.) și odată cu aceasta, sporește numărul refugiaților ardeleni din România. După ocuparea Capitalei, la 23 noiembrie/6 decembrie 1916, cea mai mare parte din refugiații ardeleni, alături de localnici, se îndreaptă spre Moldova.

În acest context general iată că un document original, provenit chiar de la un brașovean, om simplu, participant la evenimentele războiului, vine să dea miez, să dea contur la ceea ce în cărțile de istorie este relatat la modul general.

Ce povestește Vasile Muscalu? După șapte luni de serviciu militar în armata austro-ungară se reîntoarce la Brașov unde asistă la intrarea armatei române în oraș. „Ca bun român”, scrie meșterul Vasile, el a urmat armata română în retragerea ei, luînd calea pribegiei și lăsînd la Brașov soția și copiii. La reinstalarea vechilor autorități, soldații germani îi devastează atelierul. Din același motiv, soția lui, născută Ardeleanu, este anchetată și purtată de la un tribunal la altul. În acest timp, Vasile Muscalu se stabilește, la Iași, unde stă doi ani și două luni, înfruntînd, după spusa lui, și binele și răul.

„Minunile lui Dumnezeu și ale aliaților” și realizarea idealului național, România Mare, îl determină să se întoarcă acasă, călătorind mai mult pe jos și ajunge la Brașov în ziua de 16 noiembrie 1916.

La 14 aprilie 1919 face cerere de credit, trimisă de autoritățile brașovene la București, în vederea refacerii atelierului său. Delegatul ministerului, cercetînd petiția, scrie în referatul său că Vasile Muscalu este proprietar de casă (casă de piatră cu patru camere, în strada Nouă nr. 18), că se bucură de o bună reputație ca meseriaș, că își plătește regulat datoriile. (Meșterul mai avea de plătit rate la un credit dinainte de 1914, și de care s-a achitat exemplar).

Se desprinde astfel profilul unui om serios, cetățean onorabil, motiv pentru care i se acordă un credit de refacere în valoare de 10 000 lei.

Patriotismul lui Vasile Muscalu nu este ostentativ sau declarativ, ci este o stare de fapt, o trăsătură de caracter confirmată prin întregul său comportament. Acesta a și fost de altfel și motivul pentru care merită a fi scos din anonimatul arhivelor pentru a i se face publică existența.

A N E X A

1919 aprilie 14, <Brașov>. Vasile Muscalu, maestru curelar din Brașov, relatează într-o petiție prin care solicită credit pentru refacerea atelierului său, întâmplările prin care a trecut el și familia sa în timpul războiului.

14 aprilie 1919

Onorabilului Sindicat al Comercianților și Meseriașilor din Brașov.

Din reprivirea mea din anii 1914—1918 a subsemnatului.

În anul 1914 am fost mobilizat în luna octombrie 5 pînă în luna mai 1915, cînd m-am îmbolnăvit și am fost reformat.

În 1916 intrînd armata română în Brașov, după 5 săptămîni, în 23 septembrie 1916, ca bun român m-am retras în urma armatei române în România, părăsind familia și copiii și am fost silit a mă retrage pînă în Iași, capitala Moldovei care timp de 2 ani și 2 luni, fără nici un ajutor de la nimeni ea, m-am luptat și cu bine și cu rău. Nefiind nimica de familia mea timp de 1 an și 8 luni. În anul 1918, la începutul lui octombrie am auzit și noi din Iași minunile lui Dumnezeu și ale aliaților noștri, ne-am pus pe drum în 8 noiembrie și am plecat de la Iași, mai mult pe jos, care în 16 noiembrie am ajuns în Brașov. Însă ce să văd, atelierul meu gol. După retragerea mea m-au furat soldații germani <lipsă text>. În tot timpul lipsei mele de acasă, nevasta a fost purtată de la un tribunal la altul și persecutată cum a fost mai rău <îrind lipsă> înfăptuit idealul național s-a format o Românie Mare, să trăiască și să înflorească.

<În continuare cere un credit ca să-și refacă atelierul de curelărie>

Vasile Muscalu
maestru curelar
str. Nouă 18

<Referatul delegatului Ministerului>

„Solicitorul împrumutului se bucură de buna reputație ca meseriaș și și-a plătit regulat datoriile”.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția cooperăției orășenești, dosar 33/1919, 1 Orig.

R E S U M É

Le 12 janvier 1919, par le Décret — Loi no. 93 on a fondé la Maison de Crédit pour le Redressement de la Petite Industrie. Un grand nombre d'artisans dont les ateliers aurait été dévastés pendant l'occupation allemande ont sollicité des crédits pur recommencer leurs activités. Les documents justificatifs de chaque dossier — gardés dans le fond. „Le Ministère de l'Industrie et du Commerce” — representent des petites tragédies individuelles inscrites dans la grande drame de la guerre. Parmi ces documents il y a le dossier du maître bourrelier Vasile Muscalu de Brașov. Avec ses sentiments „d'un bon roumain” il part avec l'armée roumaine qui se retirait et il s'installe à Jassy. Sa femme, qui avait resté en Brașov est jugée et son atelier est pillé. Après l'Unification nationale il revient et sollicite un crédit pour reconstruire son atelier.

P R É C I S

At January 12th 1919, by the Decree nr. 93 the Credit House for the Recovery, of the Small Industry was founded. A significant number of craftsmen whose workshops had been destroyed during the German occupation requested for credits in view to begin again their activities. Each Memorandum of the files — the documents are in the fund "Commerce and Industry Ministry" — represents a little individual tragedy, part of the great national drama of the War. Among these there is the file of Vasile Muscalu, harness maker in Brașov. From his memorandum we find out that being "a apod Romanian" he joined the retiring Romanian army and settled in Iași. His wife, who had remained in Brașov was trialed and his workshop robbed. When his credo, that in the national unity was achieved, he came back home and asked for a credit to rebuild his place.